

Högt uppe på en höjd, högt ovan ett vatten ligger några gamla ruiner. Jag vet inte hur omgivningarna såg ut på den tiden det begav sig men troligtvis fanns där några boningar för dem som vara satta att tjäna i de byggnader som nu är ruiner. Teorierna om varför byggnaderna låg där de låg varierar, t.o.m. syftet med dem är osäkert. Det verkar emellertid som om det varit ett gammalt tempel, men varför just där?

Människorna som en gång byggde visste säkert, nu finns bara teorier kvar. En av dessa har kommit av att om man från platsen där inne i huset där altaret låg och ut genom dörröppningen drar en linje som fortsätter över vattnet och långt bort hamnar man på ett gammalt gravfält – ett av de största i mellanöstern. Gravfältet heter Bab-e-drar. Det ligger öster om Döda havet. Platsen för ruinerna ligger högt upp på en klippa på havets västra sida. I dag är det ett stycke, inte helt lätt klättring uppåt i ett hett och torrt klimat. Man drar efter andan när man kommit dit upp. Man anar vingslag av förra generationer. De var här. Denna plats var helig för dem. Man nästan drar av sig skorna. I dag är platsen övergiven, men det är som om anden är kvar.

Liknande platser finns på många ställen i världen. Platser som är heliga för människor i skilda tider. Andra platser har tillkommit som blivit heliga för nya generationer. På många av dem har byggnader uppförts. Rum för tillbedjan. De kan ligga avskilda eller mitt i folkmyllret. Men rummet har blivit en samlingsplats för ett folk i tillbedjan. Ibland finns det robusta byggnader, ibland mer eller mindre fallfärdiga ruiner, ibland bara en sten. Det som känns är att HÄR HAR MÄNNISKOR TILLBETT – men av en eller annan anledning finns man inte kvar här.

Det fanns en tid då ett gudsfolk var på vandring genom en öken. 40 år tog det. Under tiden bodde man i hyddor byggda av material som man kunde få tag i. Deras helgedom var ett tält som man bar från plats till plats. Detta har blivit urbilden för att gudsfolket – också vi kristna är ett folk på vandring. Ibland citeras: *”Vi har här ingen varaktig stad”*

Gudsfolket som var på ökenvandring påminner fortfarande varandra om den tiden. De gör det när de firar sin pesach, i påskmåltiden där vår nattvard har sina rötter. De gör det också när de firar sin lövhyddohögtid. Då äter man och vissa bor också i hyddor med tunna väggar och

under ett tak som är glest nog att man kan se stjärnorna, men tätt nog för att skydda mot det första lätta höstregnet. Så skall ett gudshus vara. Öppet mot Gud, men också tillräckligt tätt för att man inte skall vara helt oskyddad. Man är omgiven av Guds omsorg.

Sollentuna kyrka byggdes på 1100-talet. Vi vet inte mycket om hur det gick till. Vi kan bara ana. Längre var detta den enda kyrkan i denna lilla del av världen. Många hade långt dit, men den låg just där vägar skar varandra – mitt i trafikströmmen. Genom århundradena skiftade tvånget att gå till kyrkan. Men det var samlingsplatsen. Nyhetsförmedlingen. Samlingsplatsen. När kyrkan var 370 år vara den också en rastplats för den döde Gustav Vasa på hans färd från Stockholm till gravsättningen i Uppsala. Det tog ytterligare 350 år innan människor i bygden längtade efter ytterligare en kyrka – en plats för tillbedjan – och för social samvaro. En plats som skulle vara naturlig och tillgänglig och precis som Sollentuna kyrka synlig för omvärlden. Så kom S:t Eriks kyrka till, men under 730 år var Sollentuna kyrka ensam.

Sedan följde det slag i slag. 1930 – 1957 – 1974 – 2000. Intervallerna blir kortare och kortare; som en dopplereffekt i tiden. Men det fanns en gemensam längtan – att som kyrka vara där människor finns; att vara ett tydligt vittne om Gud mitt i folkströmmen. Inte bara som byggnad, för ingen kyrkobyggnad lever i sig självt. Den är alltid beroende av människor som i den ber och firar gudstjänst. Det är då det blir ett heligt rum för sin tid och för kommande tider. Det är då den blir en kyrka och inte bara en byggnad. Men platser där tillbedjan sker skiftar. Sällan blir tillbedjan permanent till rummet. Folket vandrar vidare för att evangeliet ska ljuda där människor finns. En arkitekt skriver:

Plötsligt hade jag visionen av kyrkan klar för mig. Just här skulle vi bygga altaret. Vi stannade till och satte ner en pinne i marken och resonerade om hur vi skulle mura altaret. Kyrkan blev sedan som ett fodral till altaret ... Det som sedan följer, när man bygger fodralet för altaret – tekniken, matematiken, den klassiska arkitekturen, de noga uträknade proportionerna – kommer alltid som efterkonstruktioner. Det primära är altaret för tillbedjan just här.

En annan betydligt yngre arkitekt:

Min kyrka bör ligga där natten är som tystast och kallast, där människor är osäkra och rädda... Min kyrka bör ligga där staden har sitt turbulenta och ansiktslösa centrum... Min kyrka bör byggas mitt i det den triumferar över för att ge skugga på dagen, ljus på natten, namn åt osäkerheten och upprättning åt

de förnedrade. Min kyrka får inte avskräcka någon. (Lukas Nygren citerad i VL 2/93)

Vad är det som påverkar när man diskuterar kyrkobyggnad? Några faktorer – långt ifrån de enda – men ett axplock:

förändringar i samhället: vad betyder i gudstjänstrummet: jämställdhetsfrågor?

invandrarkulturer? ökad utslagning? ökade våldinslag i samlevnaden? ändrade familje- och samlevnadsmönster?

förändringar i ideologier: det handlar inte bara ändrade teologiska strömningar, utan också om att värdeskalor och politiska ideologier är annorlunda än för några decennier sedan – vad betyder dessa förändringar?

tidsanda: vad nu detta kan vara – men visst påverkas vårt sätt att vara i gudstjänstrummet av ökad jäkt, mera stress, utbrändhet, utbredd ytlighet, isflakssyndrom etc.

globalisering: enhetssamhället finns ju egentligen inte mer utan vi lever i en värld som är litet större än socknen – även i kyrkan - och gudstjänsten präglas av skuldavskrivningar, utrota hungern, påskupprop och uppror, flyktingströmmar, krig och bomdåd.

ekumenik: man kan ex. tycka vad man vill om ikoner i våra kyrkorum, men de har nog kommit för att stanna – inte för att de passar in men därför att vårt liv tillsammans med andra kristna traditioner är en levande del av gudstjänsten. De ekumeniska kontakterna, mellan kyrkor i Sverige och mellan kyrkor i olika delar av världen spränger alla de gränser vi har blivit vana att se. I en framtid finns inte heller kyrkorum och frikyrkorum, lutherska kyrkor eller katolska kyrkor eller ortodoxa kyrkor. Det kommer bara att finnas gudstjänstrum. De ekumeniska kontakterna innebär också nya liturgier som kräver annorlunda rum, ex Taizé- och Ionatraditionerna, Sofiamässor, Renbågsmässor, Allhelgonamässor, Pilgrimsmässor, Tomasmässor, folkdansmässor, dansbandsmässor, miljömässor etc i nästan all oändlighet.

Nya liturgiska uttrycksformer: ljusbäraren är nu 40 år gammal – men allmänt spridd. Det finns fler nya uttryck.

sätt att kommunicera, språk, visuell framställning: Informationsteknologin är ett av vår tids stora frågor. Det är ett svårt område, och hur anpassar vi rummet för att möjliggöra kommunikation som är attraktiv och begriplig för vår tids människor? Hur kan vi arbeta vi med ljud, ljus, bilder, film, specialeffekter etc. Vi vill göra det, vi måste göra det – och hur?

Den lokala utformningen: gudstjänsten och mässan är inte längre enhetlig – och kommer nog aldrig att bli det. Varje ny kyrkohandbok kommer att ge nya varianter, nya idéer och möjligheter till ett rikare gudstjänstliv. Busskyrkan är något passé. Communitotanken och flexibiliteten har kommit i stället.

Om man ser allt detta hända och ändå behärskas av ett bevarandeperspektiv blir man automatiskt – och med viss rätta - misstänkliggjord. **Att arbeta i kyrkan är att försöka se omvärlden, vad som händer och så tolka evangeliet så att det blir begripligt och kommunicerat i den världen. Detta påverkar också gudstjänstens och gudstjänstrummets gestaltning i rum och tid.**

Därför är det så spännande och så smärtsamt att samtala om kyrkorum. Rötterna i oss går tusentals år tillbaka. Samtidigt måste vi sträcka oss fram emot kommande generationer. Utan att egentligen helt veta hur det var eller hur det kommer att bli. Detta heter på vårt språkbruk: **ATT VÅGA VARA – ATT VÅGA HOPPAS – ATT VÅGA LEVA – ATT VÅGA TRO.**

Med allt detta och mycket mer i bagaget fick vi i går se några skisser över Sollentuna centrum om hur det **skulle kunna** se ut. Det betyder inte att det blir så. Det betyder inte att det som finns är oviktigt. Men det betyder att vi vågar öppna ögonen för att det kanske kan vara annorlunda än i dag.